

ДНЕВНИКЪ

(СТЕНОГРАФИЧЕСКИ)

НА

IX^{то} ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

(ТРЕТА РЕДОВНА СЕСИЯ)

XIX заседание, Срѣда, 18-й Ноемврий 1898 год.

(Отворено въ 2 часътъ слѣдъ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на подпрѣдсѣдателя Христо Ивановъ.)

Прѣдсѣдателствуващия Христо Ивановъ: (Звъни.) Засѣданието се отвара.

Г-нъ секретарьтъ Юруковъ ще прочете списъка на г-да прѣдставителитѣ, за да се види: кой присѣтствува и кой отсъствува отъ днешното засѣдание.

Секретарь Георги Н. Юруковъ: (Прочита списъка.) Отсъствуватъ г-да прѣдставителитѣ: Атанасъ П. Краевъ, Георги Губидѣльниковъ, Григоръ Найденовъ, Д-ръ Цони Точевъ, Димитръ М. Яблански, Добри П. Вояджиевъ, Желю Влашки, Жеко Ив. Жековъ, Иванъ Рѣзняковъ, Иванъ Грозевъ, Коста Ст. Пѣйковъ, Найчо Цановъ, Петко Бобевъ, Петко Катрановъ, Петко Кочанковъ, Пантелей Набодковъ, Риза Ибрахимовъ, Стефанъ Таневъ, Стоянъ Петковъ, Саулъ Камбосевъ и Филипъ Атанасовъ.

Прѣдсѣдателствуващия Христо Ивановъ: Отъ общото число на г-да прѣдставителитѣ, отсъствуватъ 21 души; има, значи, нужното число прѣдставители, за да се счита засѣданието редовно и да се пристъпи къмъ разискване въпроситѣ, положени на дневния редъ.

Г-да прѣдставители! На дневния редъ за днешното засѣдание имаме продължение дебатитѣ по доклада на парламентарната комисии. Обаче, прѣди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, има да съобщя, че сж постъпили отъ Министерството на Правосъдието слѣдующитѣ законопроекти: 1) законопроектъ за измѣнение на чл. чл. 714 и 978-й отъ Гражданското сѣдопроизводство; 2) законопроектъ за допълнение и измѣнение на Углавното сѣдопроизводство; 3) законопроектъ за измѣнение на чл. чл. 44 и 50-й отъ Закона за давността; 4) законопроектъ за измѣнение на чл. чл. 11 и 35-й отъ Закона за сѣдебнитѣ пристави и тѣхнитѣ помощници и чл. 12-й отъ Закона за измѣнението на сѣщия законъ отъ 1897 год.; 5) законопроектъ за

измѣнение на чл. чл. 201, 226, 395 и 483-й отъ Търговския законъ, и 6) законопроектъ за измѣнение на чл. чл. 72, 120, 122 и 245-й отъ Наказателния законъ.

Тия законопроекти ще бѣдѣтъ раздадени на г-да народнитѣ прѣдставители и ще бѣдѣтъ поставени на дневния редъ за първо четение въ слѣдующето засѣдание.

Постъпили сж още отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието: 1) законопроектъ за измѣнение на чл. 4-й отъ Закона за участието на България въ Всемирното изложение въ Парижъ прѣзъ 1900 год., и 2) законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за уредбата на еснафитѣ, които законопроекти тоже ще бѣдѣтъ раздадени на г-да народнитѣ прѣдставители и ще бѣдѣтъ поставени на дневния редъ за първо четение въ слѣдующето засѣдание.

При това, ще съобщя на Народното Събрание, че Бюрото е разрѣшило отпущъ: на г-на Григора Найденовъ осемъ-дневенъ и на г-на Димитра Мишковъ десетъ-дневенъ, считанъ: на първия отъ 16-й того, а на втория отъ 20-й того.

Г-да прѣдставители! Има да направя още слѣдующето съобщение. Слѣдъ получаване скърбното извѣстие за смъртта на народния труженникъ Гавриѣлъ Кръстевичъ, отъ страна на Народното Събрание отправихъ слѣдующата депеша до сѣмейството на покойния: (Чете.)

„Мадамъ Кръстевичъ-паша, Арнаутъ-Кьой,
Константинополь.

Отъ страна на народното прѣдставителство и отъ своя, изразявамъ дълбоката скърбъ за незамѣнимата загуба, която прѣтърпѣвате въ лицето на многозаслужившия на отечеството ни български патриотъ и незабравимъ Вашъ съпругъ. За прѣдсѣдателя на Народното Събрание: Х р. И в а н о в ъ“.

Освѣтъ това, направихъ распоряжение, чрезъ Българското дипломатическо агентство въ Цариградъ, да се положи единъ вѣнецъ на гроба на покойния отъ страна на Народното Сѣбрание. (Удобрителни изявления. — Гласове: Прието!) При това, предлагамъ на г-да прѣдставителитъ, да станешъ на крака, за да кажемъ вѣчна паметъ на този народенъ труженикъ и българското „Вогъ да го прости и легка му прѣстъ“. (Всички прѣдставители ставатъ на крака и изговарятъ: „Вѣчна му паметъ“, „Вогъ да го прости!“)

Г-нъ Гешовъ има думата.

Иванъ Ев. Гешовъ: Г-да прѣдставители! Ще се съгласите съ мене, че Бюрото, като е отпредило тая денешната сѣ, е распоредило да се възложи единъ вѣнецъ на гроба на незабравимия български патриотъ Гавриилъ Кръстевичъ, е станало искренъ и краснорѣчивъ тълкувателъ на чувствата, които възбуждаватъ и насъ. Ще се съгласите още, че за загубата на единъ такъвъ народенъ труженикъ, ние трѣбва да направимъ нѣщо повече: ние трѣбва да вдигнемъ засѣданието, за да искажемъ още по-тържественно голѣмата скѣрбъ и дълбоката горестъ, които възбуждаватъ всички насъ по случай смъртта на този нашъ труженикъ. Затова, азъ предлагамъ да се вдигне днешното засѣдание, въ честъ на този нашъ български труженикъ и незабравимъ български патриотъ, Гавриилъ Кръстевичъ.

Стефанъ С. Бобчевъ: Г-да прѣдставители! Новината, които още днесъ донесе телеграфътъ отъ Цариградъ, повината за кончината на Гавриилъ Кръстевичъ, не бѣше тогавашъ неочаквана, но бѣше извънредно скѣрбна. Само като се помисли името Гавриилъ Кръстевичъ, само едното, казвамъ, туй име прониква душата на всѣки интеллигентенъ българинъ съ съзнание, че въ неговото лице България губи единъ отъ най-драгоценнитѣ си синове.

Едва ли е нужно да се спирамъ и да разглеждамъ по-тъмно и подробно високополезната дѣятелност на този български патриотъ, Гавриилъ Кръстевичъ е изпълнилъ съ името и дѣятелността си страницитѣ на българската история въ продължение на послѣдния половина вѣкъ. Той е синъ на своитѣ дѣла. Още дѣте, младъ, той веднага почувствува необходимостта, че на този народъ, който е билъ почти погребенъ, сж необходими будители; че само съ будители, само съ просвѣтителъ, ще може да се внесе у него самосвѣсть и той да трѣгне въ пжтя, въ който има право да върви единъ народъ съ бѣдѣще. Вече момче, той отива въ Парижъ и се готви за полезна дѣятелност на своята родина.

Въ всѣки моментъ, когато нашето отечество е повишавало своитѣ синове за работа, той е билъ готовъ. Най-напрѣдъ България усѣща нужда отъ книга — Гавриилъ Кръстевичъ е тамъ; той се явява съ книга, явява се на орѣща на тѣзи нужди на своя народъ. Доказателство: първата опази книжка отъ 1837 год. „Мудростъ доброго Рихарда“ и по-послѣ „Български Книжници“. По-сетнѣ, когато въ нашето отечество се видѣ необходимостъ отъ дѣтели, за да се извоюва черковна самостоятелностъ, за да се извоюва една отдѣлна независима иерархия, Гавриилъ Кръстевичъ пакъ е тамъ. Той застава редомъ съ

най-доблестнитѣ ратници за нашата духовна независимостъ и забвѣжате едно нѣщо. Въ всичкото врѣме на своята борба по черковния въпросъ, Гавриилъ Кръстевичъ никога не се поколебава въ правотата на светото дѣло, което бѣ повдигналъ българскиятъ народъ; достоенъ приемникъ на Оца Неофита Возвелията, той слѣдва именно неговия завѣтъ: той върви по този завѣтъ, че Българската Черква и отдѣлена, трѣбва да бѣде православна, и че иначе не може и не трѣбва да бѣде. И никога въ неговата душа не се е въкривало съмнѣние, колебание, че е възможно иначе да бѣде, че е възможно отъ Българската Черква да стане по-друга, освѣтъ една православна черква. И въ туй посение високо знамето на православието, въ тази прѣданностъ на православната черква се заключава великото, психологическото, така да кажемъ, значение на дѣятелността на Гавриила Кръстевичъ. И нека го признаемъ всички, че благодарение на такъвизъ като него характеръ и на другитѣ негови другари, какъвто бѣше приснопаметниятъ Иларионъ Макариополски, Българската Черква, и отдѣлена, останъ си православна.

По-послѣ, ние виждаме Гавриила Кръстевичъ, че се лъва въ помощъ на най-новитѣ нужди, които имаше Българското отечество: една отъ най-отговорнитѣ длѣжности, които можеше да заеме единъ българинъ въ една новоосвободена страна, какъто бѣше Южна България, тогавашъ Источна Румелия, даде се на Гавриила Кръстевичъ. И нека го признаемъ, че той жъ извършва съ пълно разбиране, съ голѣмо достойнство и така даде примѣръ на всички, които заминаватъ длѣжностъ, какъвъ трѣбва да бѣде българскиятъ държавенъ служителъ, българскиятъ чиновникъ.

И като генералъ-губернаторъ на Источна Румелия, Гавриилъ Кръстевичъ не измѣни никога на идеала на българския народъ. Единъ дѣпъ — азъ съмъ увѣренъ въ това — безпристрастниятъ български историкъ ще го признае и ще отдаде справедливостъ на всичката велика заслуга на този дѣлецъ.

Младото поколение и всички ние, бж трѣбвало съ особена почитъ, да поменуваме името на Гавриила Кръстевичъ. Гавриилъ Кръстевичъ е човѣкътъ, който олицетворяваше прѣвъ всичкия си животъ длѣжността. Той е билъ типъ, примѣръ на трудолюбие, примѣръ на честностъ, примѣръ на безкористие, примѣръ на съзнаване своя дѣлътъ. А много ли примѣри отъ подобни дѣйци можемъ да посочимъ ние въ нашето минало — не говоримъ за нашето настояще?

Тѣй като е, г-да прѣдставители, всички отъ малко казаното разбирате, че азъ напълно се присѣдинявамъ къмъ прѣдложението на нашия достоуважаемъ другаръ г-на Гешова, да направимъ нѣщо повече отъ туй, което е направило нашето Бюро за паметта на знаменития покойникъ и азъ се присѣдинявамъ къмъ прѣдложението му и ви моля да отложимъ засѣданието отъ днеска; съ други думи, днешниятъ дѣнь да бѣде посветенъ на неговата паметъ.

Петко В. Горбановъ: Г-да народни прѣдставители! Слѣдъ кратката, съдържателна и всеобемлюща рѣчь на г-на Бобчева, за мене не оставаше почти нищо да занимамъ

вашето внимание тук; но понеже лицето, за което е въпросъ, е лице, което трѣбва да се отбѣлжи отъ всички насъ, както и отъ цѣлия български народъ, за неговата дѣятелностъ, затова, мисля, че не ще бѣде излишно, ако за нѣколко минути и азъ привлѣкѣмъ вашето внимание върху дѣятелността на този голѣмъ патриотъ. Г-да народни прѣдставители! Като гледамъ васъ събрани тукъ, едва ли ще има 10% отъ васъ, които да сж били родени тогази, когато г-нъ Гавриилъ Кръстевичъ е стѣпилъ на попрището да се бори за българската самостоятелностъ. Въ 1848 год. г-нъ Гавриилъ Кръстевичъ, заедно съ покойния Раковски, който е на васъ извѣстенъ, заедно съ неизвѣстния вамъ търновчанинъ Савовичъ, сж трѣгнали да търсѣтъ просвѣщение на западъ, за да могатъ, когато се върнатъ тукъ, да го разпространяватъ между насъ. Въ 1848 год., казвамъ, когато България и името българинъ още не се знаеше какво значение има; когато западниятъ свѣтъ и сѣверниятъ, може да се каже, мислѣхъ, че Балканскиятъ полуостровъ населяватъ само гърци и че българинътъ е едно име, което не прѣдставлява нищо, г-нъ Кръстевичъ ходи, заедно съ Раковски и Савовича, както казахъ, и слѣдъ като се върнахъ, почнахъ и тримата своята дѣятелностъ. На васъ е извѣстна дѣятелността на Раковски. Той се мѣчи съ силата на оръжието, съ силата на възстанията, съ силата на бунтоветъ да може да пробуди самосъзнанието на българския народъ. Г-нъ Савовичъ погину въ цѣвта на възрастта си, неизвѣстенъ, освѣтъ на историята. Г-нъ Кръстевичъ бѣше по-скромнъ отъ покойния Раковски. Той виждаше, че въ онова врѣме, за да може българскиятъ народъ да направи нѣщо за себе си, трѣбва по-напрѣдъ да узнае себе си, трѣбва да съзнае своята сила и трѣбва да се приготви, за да може да се бори за своята независимостъ, и, като жь сполучи, да може да се възползува отъ нежъ. На това основание, той станъ чиновникъ на турското правителство, на което служи вѣрно и достопримѣрно, даже до послѣдния си часъ; но въ сѣщото врѣме той не остави и българскитѣ интереси на страна. Тамъ, гдѣто се изискваше неговата дѣятелностъ по народнитѣ работи, той винаги се явяваше готовъ. Той пишеше въ вѣстниците, той имаше кореспонденция съ интелигентнитѣ сили вредъ въ България, и всѣкога, гдѣто се изискваше неговата защита прѣдъ Високата порта, той се явяваше необоримъ застъпникъ на нашитѣ права. Сподуката на дѣлото по черковната, независимостъ, може да се каже,

че една по-голѣма часть дължи на неговата лична енергия и способностъ, отъ колкото на цѣлата плеада, която го заобикаляше. Кръстевичъ бѣше неуморимъ, неутолимъ, но въ сѣщото врѣме бѣше и човѣкъ съ непоколебимъ характеръ. Човѣкъ, като него, който живѣше въ срѣдата на грѣцкия елементъ, тоя човѣкъ, който бѣше поставенъ на една отъ най-виднитѣ служби въ Отоманската държава, ако бѣше днесъ при ученията, които проповѣдватъ новитѣ наши учени, щѣше да пауспе и вѣра и народностъ и патриотизмъ, щѣше да обгърне службата и щѣше само да живѣе и понече пищо. Но той, като запази дължността си и служи на турското правителство, изпълни по-голѣма служба къмъ своя народъ. Такива характери сж рѣдки, и за туй азъ стѣнжхъ, г-да прѣдставители, да обрѣнж вниманието ви, както и онова на нашето ново поколение, че не стига само да бѣде човѣкъ ученъ, не стига да бѣде на високъ постъ, но трѣбва да има характеръ доблестенъ, честенъ и непоколебимъ, и когато признае едно дѣло за свето, да го слѣдва въ всички врѣмена и обстоятелства, както направи припомянатиятъ Кръстевичъ. Азъ говорѣхъ това, защото шокойниятъ служи като примѣръ за подражание на всички насъ, на нашето потомство и на сегашното поколение. За туй, не можъ освѣтъ съ пълно чувство на признателностъ да помоля и азъ г-да прѣдставителитѣ, да вдигнемъ дневното засѣданне, въ честъ и паметъ на тоя великъ поборникъ на българското възраждане. (Гласове: Прието!)

Прѣдседателствуващиятъ Христо Ивановъ: Понеже никой не иска думата, ще дамъ на гласуване прѣдложението на г-на Гешова, поддържано отъ г. г. Бобчева и Горбанова, състоящо се въ това, щото дневното засѣданне да се вдигне въ знакъ на високо почитание паметта на великия народенъ труженикъ и български патриотъ, Гавриила Кръстевичъ. Моля ония г-да прѣдставители, които сж съгласни съ прѣдложението на г-на Гешова, да станатъ на крака. (Всички прѣдставители ставатъ на крака.) Значи, прѣдложението се приема единодушно.

Вслѣдствие на туй, вдигамъ засѣданieto.

Слѣдующето засѣданне ще бѣде въ Петъкъ и ще има на дневенъ редъ: продължение разискванията по доклада на парламентарната комисия за реформи, въ свързка съ бюджета, и ширю четение на законопроектитѣ, които днесъ съобщихъ.

(Затворено въ 2 часѣтъ и 35 минути слѣдъ обѣдъ.)

Прѣдседателъ: Д-ръ Георги Янколовъ.

Подпрѣдседатели:

Христо Ивановъ.
Петко В. Горбановъ.
Георги Губидѣльниковъ.

Секретари: { Петръ Папанчевъ.
Жеко Ив. Жековъ.
Петръ К. Бобчевски.
Лука Братановъ.
Никола Ив. Козаровъ.

Секретари: { Иванъ М. Лиловъ.
Иванъ Цецовъ.
Стефанъ Ивановъ.
Георги Н. Юруковъ.
Василь Ив. Димчевъ.

Секретари: { Боби Лафчиевъ.
Христо Теодоровъ.
Георги Ив. Михайловъ.
Янколъ Донковъ.
Данчо В. Пишмановъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Хр. П. Константиновъ.